

Komende activiteiten

- Donderdag 12 november 2015 om 20.00 uur in Antiquariaat Supplement, Van Randwijckweg 2, 6573 EJ Beek-Ubbergen. Najaarsbijeenkomst.

Najaarsbijeenkomst donderdag 12 november 2015

Verzamelaar en inwoner van Ubbergen Theo Leether zal in een beeldpresentatie iets vertellen over zijn beide passies: het voormalige Tolhuis in Ubbergen (met bewegend beeld)

en (na de pauze) de Nijmeegse fotograaf Wilhelm Ivens en zijn zoon de fototechnisch pionier Kees Ivens (waarbij ook originele CAPI-apparatuur te zien zal zijn).

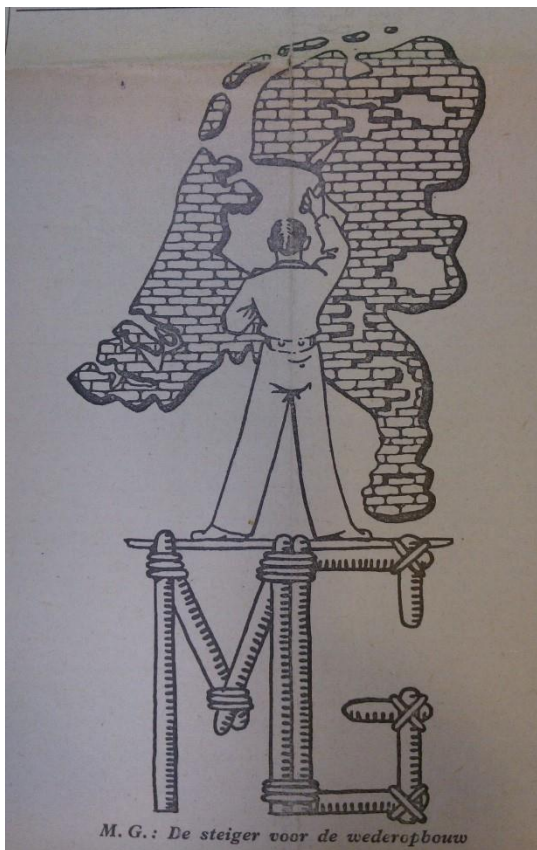
Stichting tot behoud van Monument en Landschap Ubbergen nodigt donateurs en andere geïnteresseerden uit voor haar jaarlijkse Najaarsbijeenkomst op donderdag 12 november 2015 om 20.00 uur in Antiquariaat Supplement, Van Randwijckweg 2, 6573 EJ Beek-Ubbergen. De entree is gratis. Vanaf 19.30 uur bent u welkom, koffie en thee worden u aangeboden. Om 20.00 uur start het officiële programma. In de pauze en na afloop is er gelegenheid tot rondkijken in het antiquariaat en het aanschaffen van boeken onder het genot van een drankje. De avond eindigt rond 22.15 uur.

Verder brengen we de volgende lezingen onder U aandacht, maar deze worden niet door de Stichting tot behoud van Monument en Landschap georganiseerd.

- Donderdag 19 november in het Kleine Bartholomeuskerkje, Nieuwe Holleweg 2, Beek om 20.00 uur. Lezing over de grafsteen van Rosalie Ries. De echtparen Nell en Jean-Pierre Broos uit Beek en Truus en René Klaassen uit het Brabantse Sambeek vertellen middels een powerpointpresentatie uitgebreid over Anna Rosalia Ries. Ook is dan de presentatie van het boek 'Grafgeheimen'.
- Vrijdag 20 november Antiquariaat Supplement, Van Randwijckweg 2, Beek om 20.00 uur. Een dubbelprogramma. De entree is gratis. Henk Rullmann presenteert een literair boeket 'Een wandelingetje door Nijmegen aan de hand van literaire fragmenten en dia's' Jansen & Co presenteren een muzikaal boeket in diverse kleuren.

Wederopbouwarchitectuur deel 12

In dit deel van onze reeks over de wederopbouwperiode in en om de voormalige gemeente Ubbergen komen enkele voortvarende plannen aan bod die kenmerkend zijn voor de vernieuwingsdrang die er heerste in de periode na de Tweede Wereldoorlog.

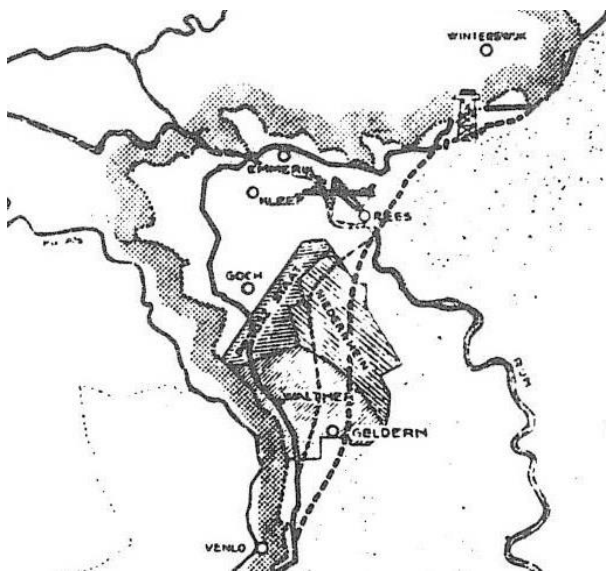
de Nederlandse regering in Londen tot aan de overdracht van de gebieden aan de regering. De tekening linksonder duidt op de taak van het MG om commissies op te richten die instanties en bedrijven diende te zuiveren van ongewenste elementen (collaborateurs / oorlogsmisdadigers). Helaas werden deze zuiveringscommissies nogal eens misbruikt door kwaadwillende mensen die nog een persoonlijk appeltje te schillen hadden met burens, collega's of bazen. Was iemand eenmaal aangemerkt als "fout" dan werd deze ontslagen en zijn of haar bezittingen werden in beslag genomen.

Al direct na de bevrijding van het zuidelijke deel van Nederland, in oktober 1944, bepleitte de Nederlandse regering bij de geallieerden een aanzienlijke annexatie van Duits grondgebied. Een Commissie ging het Annexatievraagstuk bestuderen. Er waren vijf ondergeschikte motieven voor annexatie, te weten: straf (genoegdoening/wraak voor de Duitse bezetting van Nederland), schadevergoeding (ter compensatie van alle vernielingen en gemaakte kosten), planologische verbeteringen (wegen zouden waar nodig kunnen worden recht- en/of doorgetrokken), betere communicatie (telefoonlijnen) en waterstaatkundige verbeteringen (grenswateren konden beter beheerd worden). De twee belangrijkste motieven waren echter het bevorderen van de Nederlandse economie en het oplossen van de al langer bestaande woningnood. Door het annexeren van industriële en grondstofrijke gebieden in Duitsland zou de wederopbouw sneller kunnen verlopen en Nederland zou in Europa weer een beetje gaan meetellen. In het zuiden werd gedacht aan uitbreiding van de kolenmijnen op Duits gebied, mede mogelijk gemaakt door een groter wingebied, in het noorden had men een olierijk deel van Westfalen op het oog en in de Niederrhein waren klei (voor de baksteenfabricage), grind (voor beton) en hout (uit het Reichswald) aantrekkelijk voor Nederland. De gemeente Ubbergen zag met name een mogelijkheid om het dorp Beek in oostelijke richting flink uit te breiden met

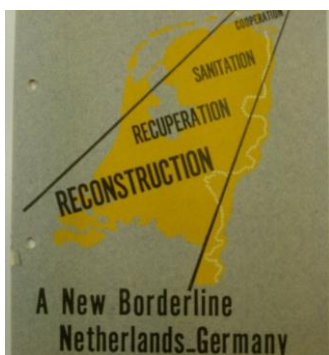
Details uit wervende krantenartikelen voor het Militair Gezag (MG), het dagelijks bestuur van de in 1944 en 1945 bevrijde delen van Nederland namens

woningbouw. Groesbeek hoopte op meer werkgelegenheid voor haar bevolking.

Grenscorrectiekaart met twee voorstellen voor annexatiegebieden, waarop de aanwezigheid van diverse grondstoffen in de bodem staat aangegeven. Beide voorstellen gaan uit van een grensverlegging tot ver voorbij Kleef. 1948.

De geallieerden (met name de Engelsen wilden geen tweede “Versailles” waardoor Duitsland vernederd en economisch achtergesteld zou worden) temperden de Nederlandse ambities echter flink en in 1949 kwam het tot een aantal kleinere (tijdelijke) grenscorrecties tussen Nederland en Duitsland. Het merendeel van de geannexeerde gebieden ging in 1963 terug naar Duitsland, met uitzondering van onder andere 306 hectare grond en water in de gemeente Ubbergen.

Engelstalig voorlichtingsboekje van de Commissie ter bestudering van het Annexatievraagstuk, 1948

Om de stad Nijmegen en de regio te ontsluiten in oostelijke richting waren er reeds in de jaren ‘20 en ‘30 plannen gemaakt voor een nieuwe weg tussen Nijmegen en de Duitse grens, in

samenwerking met de autoriteiten in Düsseldorf. Het eerste plan voorzag in een doorsnijding van het dorp Beek ter hoogte van de toenmalige grens in het Keteldal. Dit plan ging niet door, mogelijk door weerstand vanuit defensie vanwege de versterking van de grenzen door Duitsland in het kader van de Westwall. Het tweede plan moest een Rijkshoofdweg worden (de “Ubberger Auto-Umgehungsstrasse”) parallel aan de Ubbergseweg/Rijksstraatweg, maar buiten de dorpen Ubbergen en Beek om. Vooruitlopend hierop werd in Beek de Verbindingsweg aangelegd, maar Duitsland koos uiteindelijk voor het tracé Arnhem-Emmerich. Vervolgens gooide de oorlog roet in het eten en bleef de Rijksstraatweg in gebruik, met veel ongevallen tot gevolg.

Plan uit 1967 voor een motelcomplex “Bad Wyler”. Bureau Pouderoyen Nijmegen.

Na de oorlog werd het voornemen voor een nieuwe weg weer opgepakt, maar (gezien de verlegging van de Nederlands-Duitse grens naar het oosten) kwam men met het plan om een meerbaans autosnelweg aan te leggen met op- en afritten en (ter hoogte van het Wylermeer) een grootschalig douanecomplex met wegrestartants, een truckstop, tankstations en een motel. Het motel zou aanvankelijk “Startjeshof” gaan heten (naar het voormalige

Duitse hotel onderaan de Wylerberg, verwoest in de laatste oorlogswinter), later kreeg de naam "Bad Wyler" de voorkeur.

In Ubbergen was na de aanleg van de nieuwe snelweg de bouw van eengezinswoningen en bungalows voorzien. Ook was er een gebouwtje van openbaar nut gepland, waarin naar Duits voorbeeld een Rooms-Katholieke "Autobahnkirche" (een nevenkerk van de Bartholomeuskerk in Beek) haar zondagse mis kon houden. De nabijheid van de Jeugdherberg (in De Overberg, Rijksstraatweg 3) zou ook voor veel kerkgangers zorgen, was de verwachting.

De autosnelweg kwam er uiteindelijk niet, wel werd in 1968 de Nieuwe Rijksweg aangelegd. Nadat Shell door de lage benzineprijzen in Duitsland had besloten dat het geplande dubbele tankstation bij het Wylermeer niet rendabel zou zijn, verdwenen ook de plannen voor het motel annex truckstop van tafel. De eigenaar van het Beekse café Wylerwald was niet blij, want hij verloor zijn klandizie die hoofdzakelijk uit vrachtwagenchauffeurs bestond.

Utrechts initiatief voor kabelbaan over de Rijn

Een Utrechts ingenieursbureau heeft het initiatief genomen tot de oprichting van een naamloze vennootschap, de n.v. Gijbas, voor de exploitatie van een onder Arnhem over de Rijn te bouwen kabelbaan.

De toekomstige directeur van deze n.v., ir. C. A. de Bas, vertelde ons, dat hij al anderhalf jaar bezig is met het voorbereiden van de bouw van deze kabelbaan, die geprojecteerd is van Rolandseck bij Doorwerth naar Driel aan de zuidelijke Rijnsoever. De uitvoering van het plan zal, naar schatting, een bedrag van ongeveer twee miljoen gulden vergen.

Men wil honderd vierpersoons gondels aan de kabel hangen. Het plan is, zowel op de noordelijke als op de zuidelijke Rijnsoever een station te bouwen. Het startpunt bij Rolandseck komt op een hoogte van circa tachtig meter te liggen, aangezien de heuvel 35 meter hoog is, terwijl men daarop nog een soort "mast" wil plaatsen van ruim 40 meter. Wanneer officiële instanties menen, dat de stations het natuurschoon zullen schaden, is men ook bereid, deze ondergronds te bouwen.

Door het verschil in hoogte zullen de passagiers een mooi uitzicht hebben: de kabel loopt 700 meter boven de Alborne Battiefelds en 1000 meter boven de Rijn. Wanneer in de toekomst bij Doorwerth stuwen worden aangebracht, zullen de gondelvaarders bovendien van een hoogte van 80 meter het stuwmeer kunnen bekijken.

De langste Nederlandse kabelbaan is momenteel die in Valkenburg, die een lengte heeft van 200 meter. De baan bij Doorwerth zal, als het plan doorgaat, waarschijnlijk gebouwd worden door Werkspoor.

De heer De Bas is er van overtuigd, dat de kabelbaan binnen een half jaar geïnstalleerd kan worden. De n.v. — in oprichting — zal eerst echter de nodige vergunningen moeten zien te krijgen van talloze instanties: de planologische dienst van Gelderland, het staatsbosbeheer, de departementen van economische zaken en van onderwijs, kunsten en wetenschappen, de gemeentebesturen van Driel en Renkum en tenslotte ook nog van de Rijnconventie in Genève, aangezien zonder internationale toestemming geen bruggen of kabelbanen over de Rijn mag bouwen.

Jan Meulenbelt opende vrijdagavond een tentoonstelling van de Academie Artibus in het nieuwe gebouw aan de Plompstorengracht. Belangstellenden bij een inzending in de afdeling sculptuur. Een fraai stuk beeldhouwwerk mag worden gesteld. (Foto U.N.)

Utrechts Nieuwsblad 13-07-1959.

Inmiddels waren er in 1959 serieuze plannen voor de aanleg van een gondelbaan tussen Nijmegen en Ubbergen en/of Berg en Dal. De

firma Gijbas te Utrecht benaderde het college van B&W van Ubbergen met het verzoek hierover na te denken. Naar eigen zeggen had de firma al bijna een contract afgesloten met de gemeenten Oosterbeek, Driel en Doorwerth voor een soortgelijke gondelbaan over de Nederrijn. Brochures met afbeeldingen van al dan niet uitgevoerde kabelbaanontwerpen in Keulen, Rüdeshheim, Namen en Dinant werden meegestuurd.

De gondelbaan zou een beginstation krijgen in het Hengstdal in Nijmegen (ter hoogte van het huidige plantsoen met het Pegasusbeeld), van waaruit een tracé (met enorme masten) zou lopen naar de ijsbaan in Ubbergen en een tweede tracé naar Beek via de Stollenbergweg in Berg en Dal. Een uitbreiding naar het Wylermeer werd ook tot de mogelijkheden gerekend (via de Duivelsberg alwaar de gondelmast dienst kon gaan doen als uitkijktoren met bovenin een restaurant). Nadat Staatsbosbeheer en Geldersch Landschap bezwaar hadden gemaakt tegen de plannen voor Doorwerth (en bovendien de ANWB zorgen over de verkeersveiligheid naar voren had gebracht), werd er ook in Nijmegen en Ubbergen afgezien van de gondelbaan.

Reeds eerder bleek dat er na de oorlog voor het dorp Kekerkdom plannen werden gemaakt om de buitendijkse Laurentiuskerk af te breken en een nieuwe katholieke kerk te bouwen aan een plein achter de nieuwe lagere school. Blijkens aantekeningen van gemeentesecretaris Gitsels van Ubbergen bestond er in de jaren '50 het plan om ook de katholieke Bartholomeuskerk van Beek af te breken. Een nieuwe kerk zou dan gebouwd worden op het voormalige kasteelterrein naast de Verbindingsweg in Beek (waar nu bejaardencentrum 't Höfke staat). Ook kleuter- en lagere scholen, een parochiecentrum en een klooster annex huishoudschool zouden rond de nieuwe kerk gebouwd worden. Op de plek van de oude kerk en op De Geest zouden dan niet alleen woningen en winkels kunnen komen, maar ook een "Bekenaris"- fabriek die het bronwater van landgoed Bronhuize in Ubbergen kon gaan bottelen.

Gelukkig maar dat deze uit vernieuwingsdrang voortgekomen plannen uiteindelijk niet ten uitvoer zijn gebracht.....

Wordt vervolgd (PC)

Deze **Nieuws**brief is een uitgave van de STICHTING tot behoud van MONUMENT EN LANDSCHAP in de Gemeente Ubbergen

Redactie: Hans Giesbertz

Donateurs ontvangen het blad gratis, minimale donatie € 15,00 per jaar.

Bankrekening: NL82RABO 01051.11.562

t.n.v. Stichting Monument en Landschap,
Sprongstraat 22, 6573 BP Beek-Ubbergen.

De Stichting heeft ten doel: "het bevorderen van het behoud en de versterking van cultuurhistorische, landschappelijke en karakteristieke waarden in het gebied van de gemeente Ubbergen en dat van de aan dit gebied grenzende gemeenten Nijmegen, Groesbeek, Millingen aan de Rijn en Kranenburg (D), in het bijzonder met betrekking tot monumentale, door de stichting monumentaal geachte, en karakteristieke bouwwerken of gedeelten daarvan, het landschap en landschappelijke elementen, de onderlinge samenhang tussen de hiervoor bedoelde bouwwerken en het landschap, archeologie, flora en fauna en al datgene wat tot het cultuurhistorische erfgoed van het werkgebied kan worden gerekend, een en ander te verstaan in de ruimste zin."

Secretariaat: mw Dr R.M. Nève-Sprenger
P.C. Hooftstraat 12
6573 CE Beek-Ubbergen,
tel. 024-684 3158

Website: www.monumentenlandschap.nl

Boekpresentatie van *Onze Jongens in de Oost*

Zaterdag 14 november presenteert Jan van Eck zijn nieuwe boek
Onze Jongens in de Oost
bij de Rosmolen, Kerkplein 1, 6578 AN Leuth.
Aanvang 15.00 uur, inloop vanaf 14.30 uur.

Het waren maar jongens die kort na de Tweede Wereldoorlog werden opgeroepen om als dienstplichtig soldaat 'Orde en Vrede' te brengen in 'Ons Indië'. Een grote groep jongemannen uit Nederland kwamen terecht in een oorlog die niemand begreep behalve de politici.

In dit boek het verhaal over 24 jongemannen uit Leuth en Erlecom, maar het geldt voor alle dienstplichtigen uit Nederland. Hun tienertijd ervaren ze tijdens de WO II. Op weg naar volwassenheid worden ze uit de rustige gemeenschap van Leuth en Erlecom – waar het leven zich nog in stapvoets tempo afspeelt – opgeroepen. Na enkele weken opleiding volgt inscheping, na een lange zeereis van zes weken meren ze aan 'in de Oost'. Zonder in Nederland tijdens de opleiding ook maar één schot te hebben gelost worden ze betrokken in een ordinaire guerrilla-oorlog.

Jan van Eck beschrijft op boeiende wijze en met passie voor de mens hun achtergrond, de gezinssituatie en hun ervaringen in het toenmalig Nederlands-Indië en Nederlands Nieuw-Guinea, alsmede hun thuiskomst. Maar niet allen komen thuis.

Prijs 15 Euro, opgestuurd 20 Euro.

Te bestellen bij Hans.Giesbertz@gmail.com